

en stødt fremadskridende selvbiografi så intelligent og frem for alt vittigt fortalt at dens, ifølge forlaget, mere end 1,6 millioner købere alene på det britiske marked må skabe de bedst tænkelige livsbetingelser for hans tredje bog, »Bring On the Empty Horses«, hvis besynderlige titel i øvrigt også bygger på en uilsigtet sprogforbistring. Det er med disse ord, at den ungarsk-fødte Michael Curtiz kommer til at udstede sin utrolige ordre om at slippe en flok rytterløse stridsheste ind på scenen.

I det hele taget er det især som morsom fortæller og det talte sprogs iagttagere, at David Niven bærer på et usædvanligt talent. Målet i »The Empty Horses« er erklæret forskelligt fra selvbiografiens. Bogen former sig som en række glimt af Hollywood i perioden 1935–60, stort set præsenteret gennem en serie mere eller mindre kortfattede portrætter af de personalities forfatteren kendte bedst. Man kan muligvis, som Ebbe Reich Kløvedal i en anmeldelse af filmen »Shampoo« (LB nr. 5), kalde Beverly Hills den mest nytteløse plet på hele jordkloden, men stedet har trods alt virket med en velkendt og hidtil uset magnetisme på en forbløffende mængde af samme jordklodes største originaler, og David Niven har tilsyneladende, uden at blive en øjentjennende vendekåbe, haft en ganske særlig evne til at holde nære venskaber også med dem, der ikke indbyrdes kunne sammen. Den måske største original af dem alle, og ihvertfald den, der giver stof til bogens morsomste afsnit, er overraskende nok Romanoff, eller som han foretrak at kalde sig *His Imperial Highness, Prince Michael Alexandrovitch Dmitry Obolensky Romanoff* (alias Harry F. Gerguson fra Chicago), hvem det efter en mangeårig tilværelse som førsteklases snyder og bedrager lykkedes at slå sig ned som restauratør i Hollywoods vel nok berømteste restaurant.

Som alle andre Hollywood-beskrivelser hvis primære sigte er det underholdende – og David Nivens hører til dem med mindst slinger i valsen – rummer også »The Empty Horses« en masse vidunderlig sladder, men det lykkes David Niven at bringe den til torvs under udfoldelse af sjældent ægte diplomati og menneskelighed. Alle historierne tåler offentlighedens lys uden at blive sårende, han er skånsom uden at være holdningsløs, beskeden uden at være selvudslettende, følsom uden at være sentimental, vittigt uden at være fjantet, en elegant gentleman og en typisk engelsk iagttagere.

J.E.C.

David Niven: *Bring On the Empty Horses*. 362 sider. Hamish Hamilton, London 1976. Kr. 83,50.

Klip fra en filmmands liv

I betragtning af Ingolf Boisens position som en af dansk kortfilms hovedkræfter siden midten af trediverne, da han sammen med Axel Lerche oprettede Minerva

film, rummer Boisens erindringer forbløffende lidt om film. Så lidt endda, at det nærmer sig falsk reklame at kalde bogen for »Klip fra en filmmands liv« – og så lidt, at det forekommer mig yderst betænkeligt, at Filminstitutet har ofret 50.000 kr. på at få bogen frem. Andre projekter kunne med større rimelighed tildeles støtte.

Boisen nævner et sted i bogen, at han tidligt blev imponeret af John Grierson og den engelske dokumentarfilm, og tæsen om dokumentarfilm som »the creative treatment of actuality« nævnes flere gange uden at Boisen dog på nogen måde redegør for, hvordan holdningen har præget hans film. I stedet fortælles der en række anekdoter. Det er hvad man

kunne have ventet af en relativt tilfældig assistent, der ikke er involveret i beslutningsprocesserne omkring en films tilblivelse. Af Ingolf Boisen bør man med rimelighed kunne forlange mere. Og når filmen »Iran – det nye Persien« får mange siders omtale, mens Theodor Christensens indsats ikke uddybes men blot nævnes, så vidner det om manglende sans for film som kunstnerisk medie. Mere får man i bogens forløb det indtryk, at Ingolf Boisen har opfattet filmarbejdet som en måde til at leve som en privilegeret turist. Bogen glimrer ved alt det, den ikke fortæller noget om.

P.C.

Ingolf Boisen: *Klip fra en filmmands liv*. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, København 1977. 317 sider. Ill.

- »Rejsen til Wien«
- »Den aften, der skræmte Amerika«
- »Spejling af mord«
- »Det går galt til et godt formål«
- »Bonus«

Rejsen til Wien

Tyskland 1943. Mens de fleste våbenføre mænd gør tjeneste ved Østfronten munter pigerne sig i en lilleby. For Edgar Reitz (og for Alexander Kluge, der har været medforfatter på manuskriptet) synes hovedformålet med filmen at være at skildre lillebyens borgere som let genkendelige typer, der med små variationer kan træffes i den ganske verden. Ikke for at undskylde nazisterne og deres gerninger, snarere for at sige, at hvis nazister vedblivende vises som klichetyngede umennesker, så lurder der en fare for at vi ikke kan kende ondskaben når vi ser den, eller rettere: at vi ikke i tide vil være opmærksom på symptomerne.

Stemningen i lillebyen, med dens blanding af opstyltet bureaukrati, magtbrynde, liderlighed, begær efter materielle goder og dette begærs korrumpierende virkning er ganske fint skildret af Reitz, der med Mario Adorf som den mest fremtrædende af lillebyens nazi-koryfæer har sikret sig en udtryksfuld skuespiller. Både det opstyltede og det farlige i figuren får Mario Adorf præcist frem uden at falde over i karikaturen. Og pigerne, Elke Sommer og Hannelore Elsner, er ligeså præcist udløvere i deres portrætter af mennesker, der tænker til næsetippen og ikke længere.

I filmens historie finder den ene af de to efterstræbte og ikke så lidt forfængelige damer en hoben penge, som hendes

mand har gemt. Pigerne beslutter at rejse til Wien, dels for at more sig, dels for at investere pengene i faste værdier. De snydes bravt af en ungarsk officer, der lover at investere pengene for dem, men en tysk officer hjælper dem senere. Undervejs tilbage til lillebyen omsættes de »faste« værdier til mad og en bil, der skal være symbolet på deres frihed, men heller ikke med denne »investering« har de succes.

Jeg synes nok filmen havner i det udflydende og taber sit perspektiv til fordel for en rent registrerende holdning til manuskriptets opdagede begivenheder. Til gengæld er der i Reitz' instruktion megen billedglæde, der forlenes historien med en midlertidig vitalitet som ikke er at kime af, selv om mere ville være ønskeligt. (*Die Reise nach Wien – Vesttyskland 1973*).

Per Calum

Den aften, der skræmte Amerika

Ideen er skæg. Man rekonstruerer begivenhederne omkring Orson Welles' berømte iscenesættelse af Howard Kochs hørespil »Invasion From Mars« (efter H. G. Wells' »The War of the Worlds«), hvad der giver os alle lejlighed til mild fryd over hvor let man dog *den gang* lod sig manipulere, og man trækker nogle paralleller mellem amerikanernes holdning til de nære angribende Mars-boere og de

fjernt-boende nazister og fascister, der dengang, den 30. oktober 1938, for mange var måske lidt ryggesløse, men alligevel effektive. Togene kørte til tiden o. s. v., o. s. v. I dag ved vi bedre.

Særlig dybtborende er filmen dog ikke. Den smarte Nicholas Meyer, der tidligere har skrevet sig berømt på sin vittige Sherlock Holmes-pastiche »The Seven-Per-Cent Solution«, har fabrikeret et effektivt underholdende manuskript sammen med TV-filmens executive producer Anthony Wilson, men det er og bliver underholdning uden egentlig substans. Til gengæld er filmen, takket være den indlysende talentfulde instruktør Joseph Sargent, blevet mere underholdende end TV-film almindeligvis er. Den evne har Sargent tidligere demonstreret både i Kojak-filmene »The Marcus-Nelson Murders« og i Lee Remick-filmene »Hustling« (begge TV-film) samt i biografilmene »The Taking of Pelham 1-2-3«.

Det er især scenerne fra radiostudiet, der er vellykkede, og der arbejdes suverænt med filmens lydside i disse scener, hvor vi oplever lydeffekternes trivielle årsager og samtidig sidder med bevidstheden om virkningen: at en stor og mangeartet menneskemængde lod sig skræmme til at forlade hus og hjem, at der opstod panik, at nogle begik selvmord, mens andre godtede sig. Blandt de sidste er i filmen en tjener i et rigmandshjem, der flere gange forgæves prøver at fortælle herskabet og dets gæster, at det hele er en gigantisk vittighed. Til sidst opgiver han for derefter at gøre sig til gode med mad og vin og spiritus, da herskabet er flygtet.

Filmene om »Den aften, der skræmte Amerika« er også en vittighed, og som de fleste vittigheder ejer den kun øjeblikkets værdi og giver pokker i eftertankens. (The Night That Panicked America – USA 1975).
Per Calum

Spejling af mord

Henri-Georges Clouzot filmede historien i 1954 som »Rædslerne hus« (Les Diaboliques), og John Badhams TV-spillefilmdebut tyve år efter følger ret nøje originalen, blot med vægten flyttet fra det grand guignolske til en mere genkendelig hverdag i traditionel suspense-regie. Samtidig er den gamle politimand, der samler trådene til sidst, gledet ud. Åbne slutninger er så moderne. Forlægget er romanen »Celle qui n'était plus« af forfatterteamet Narcejac og Boileau, der også skrev »Vertigo« til Hitchcock, og »Spejling af mord« er i sine bedste scener (på motorvejen med betjenten og på politistationen) mere Hitchcocksk end Clouzotsk med mindelser om både »Psycho« og »Den forkerte mand«.

Men historien er stadig en konstruktion uden megen rimelig persontegning. Det er rent skrivebordstankespind, for instruktionen kun en stiløvelse, der ikke kan camouflere, at slutningen er en chokoverraskelse uden praktisk sandsynlig-

hed. Og så er den vel ikke så chokerende endda, ligesom overraskelsesmomentet dæmpes af oplagt type-casting. Joan Hackett med sin ivrige sårbarhed er naturligtvis oplagt offer for onde kræfter, og Tuesday Weld (i Simone Signoretts gamle rolle) har tidligere kombineret ingenuedyret med dæmonisk vilje. Men inden for rollernes begrænsning er de sammen med Sam Waterston effektive nok i Badhams omhyggelige iscenesættelse.

Det er på manuskriptstadiet, det går i stykker, som i de fleste af TV-spillefilmene, hvor det overordnede princip stadig synes at være, at det er ikke et spørgsmål om, hvor langt man kan nå, men om hvor lidt man kan nøjes med.

Michael Blædel

Det går galt til et godt formål

I april 1975 afholdt organisationen »Amnesty International« en velgørenhedsforestilling i Her Majesty's Theatre, London. De optrædende var en række af 60'ernes særprægede, men meget populære engelske crazy-komikere med Monty Pythons Flyvende Cirkus i spidsen og de opførte en række af deres bedste sketches, monologer og sange. Denne antologi-film, i hvilken man dog savner både Marty Feldman og Dave Allen, giver et ganske godt billede af en form for humor, som englænderne i de sidste årtier har patenteret. De tydelige inspirationskilder, som Marx Brothers og W. C. Fields, hives af John Cleese, Graham Chapman og Peter Cook et stykke længere ud af den tangent, der sprængte den »realistiske humors« periferi. Det glade vanvid er lige ved at blive sofistikeret og der er uden tvivl en del tilskuere, der dratter af i svingene. Men for kendere og yndere af stilen er filmen en perle. Den tager os med til skuespillernes prøver, til deres saglige diskussioner af vittighederne og disses eventuelle virkning på publikum. Vi kommer med i deres garderobes underforestillingen og hører og ser deres umiddelbare reaktioner på indslagene. Og naturligvis snydes vi heller ikke for selve forestillingens højdepunkter, som vi ser fra en tilskuer-vinkel.

»Det går galt til et godt formål« er ingen stor film, det er heller ikke en særlig bemærkelsesværdig dokumentarfilm, men et ganske hæderligt forsøg på at fange stemninger og situationer omkring engelske TV- og scene-komikere af i dag. (Pleasure At Her Majesty's – England 1976).
Claus Hesselberg

Bonus

På en stor byggeplads udbetales der bonus til arbejderne på grund af veludført arbejde og overholdelse af tidsplanen. Arbejdsformanden Potapov og hans sjak nægter imidlertid at modtage bonus. Han indkaldes til møde i byggepladsens partikomiteé og forklarer, at den arbejdsplan,

man har fulgt, var latterlig. Man ville sagtens kunne have overholdt den oprindelige plan, som blev kasseret, fordi den var for ambitiøs. Så bonus vil han og hans sjak ikke have; derimod vil de gerne have fuld timebetaling for al den spildtid, de har haft på grund af mangel på materialer. Partikomiteen mistænker Potapov for at være ude efter personlig gevinst, for at være stråmand for en partifjendtlig organisation, og gør i det hele taget, hvad den kan, for at få skovlen under ham. Han fremlægger derefter nøje udarbejdede planer og regnskaber udført ved en af ingeniørernes hjælp, der viser, at den oprindelige plan kunne være overholdt, blot der ikke havde været noget sløseri, og alle havde gjort sin pligt. Komiteen er nu nødt til at tage ham alvorligt, men det er Potapov ikke tilfreds med. Han foreslår, at man skal gå til pressen med sagen, så andre arbejdspladser kan drage lære deraf og fremlægger forslaget til afstemning.

Efter en kort sekvens, hvor byggepladsen præsenteres, og diverse »movie-tractors« figurerer, beskriver resten af filmen mødet mellem komiteen og Potapov. Stedets tidens og handlingens enhed er således stort set overholdt, og filmen virker da også som et stykke TV-dramatik og ikke som en egentlig biografilm og er derfor velvalgt til skærmen. Når den alligevel har svært ved at fængsle, er det fordi handlingens enhed overholdes for godt. Det, der diskuteres, er om det vil være af praktisk værdi at offentliggøre sagen; dens moralske og menneskelige sider bliver slet ikke uddybet. Man lærer ikke komitémedlemmerne godt nok at kende; de forbliver flade personer, der fungerer som talerør for forskellige holdninger. Forskellige modsætningsforhold skitseres svagt; f. eks. de ældre traditionelt tænkende overfor de unge idealistiske og arbejderne overfor bureaukraterne. Men nogen egentlig konfrontation kommer det aldrig til, så konsekvenserne af modsætningerne bliver aldrig draget.

Det mest interessante ved filmen er at se, hvordan det kontroversielle emne – en arbejder, der går i rette med ledelsen – kan behandles på en måde, så ingen taber ansigt, så filmen selv ikke bliver for kontroversiel. Under mødet meddeles det pludseligt, at en del af Potapovs sjak alligevel har modtaget deres bonus, og det får ham til at opgive kampagnen og gå. Komiteen skal til at hævde mødet, men et yngre medlem der tidligere under mødet har citeret Lenin, påpeger, at arbejderne kun har indvilliget i at modtage bonus, fordi de mener, at det er umuligt at kæmpe mod bureaukratiet. Ved at holde afstemningen kan komiteen vise, at det godt kan lade sig gøre. Med et knebt flertal bliver Potapovs forslag om at gå til pressen vedtaget af komiteen. Men nu er æren ikke længere Potapovs alene; han må dele den med partikomiteen, der af egen fri vilje vedtog forslaget, da den ikke længere var tvunget til det! (Premij - USSR 1974).
Ul Jørgensen